

Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

УДК [369.03+338.22](477.87)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.14799489>

**Стан та безпека регіонального страхового ринку Закарпатської області в
умовах воєнного стану**

Бачо Роберт Йосипович

доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, м. Берегово, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5957-7571>

Пойда-Носик Ніна Никифорівна

доктор економічних наук, професор, професор кафедри обліку і аудиту,
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, м. Берегово, Україна
<https://orcid.org/0000-0002-5378-8028>

Прийнято: 18.01.2025|Опубліковано: 29.01.2025

***Анотація.** У статті аналізується сучасний стан страхового ринку Закарпатської області, зокрема в умовах російсько-української війни. Дослідження акцентує увагу на ключових тенденціях страхового підприємництва, викликаних міграцією населення, релокацією бізнесу та змінами попиту на страхові продукти. Стаття розкриває проблеми, пов'язані зі звітністю страхових компаній у регіоні, структуру страхових премій та виплат, а також рівень конкуренції на ринку.*

Закарпаття розглядається як стабільний тиловий регіон, де спостерігається зростання страхових премій, особливо за обов'язковими видами страхування, такими як ОСЦПВВНТЗ і «Зелена картка». Однак

відзначено скорочення страхових премій у добровільному сегменті, наприклад, туристичного страхування та страхування життя, через воєнні реалії.

В статті пропонуються шляхи підвищення ефективності роботи страхових компаній у регіоні, включаючи адаптацію страхових продуктів до нових умов та розширення співпраці з європейськими партнерами.

Зроблено висновок щодо необхідності більш комплексної підтримки з боку держави та регіональної влади для забезпечення сталого розвитку страхового підприємництва в Закарпатській області.

Ключові слова: *страхове підприємництво, Закарпаття, премії, страхові виплати, рівень виплат.*

The State and Security of Regional Insurance Market in Transcarpathian Region under Martial Law

Bacho Robert

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Accounting and Auditing, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Beregovo, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-5957-7571>

Poyda-Nosyk Nina

Doctor of Economics, Professor, Professor at the Department of Accounting and Auditing, Ferenc Rakoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Beregovo, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-5378-8028>

Abstract. *The article analyzes the current state of the insurance market in the Transcarpathian region, particularly in the context of the Russia-Ukraine war. The study focuses on key trends in the insurance business driven by population migration, business relocation, and changes in demand for insurance products. It highlights challenges related to the reporting practices of insurance companies in the region, the*

structure of insurance premiums and payouts, as well as the level of market competition.

Transcarpathia is identified as a stable rear region experiencing growth in insurance premiums, especially for compulsory types of insurance such as MTPL (Motor Third-Party Liability) and the Green Card. However, a decline in premiums in the voluntary segment, including travel and life insurance, has been noted due to wartime realities.

The analysis of the development of the insurance business in the Zakarpattia region has shown that, on the one hand, an insurance market has been formed and is functioning in the region. On the other hand, the state of development of the insurance business can be assessed as unsatisfactory.

This situation has arisen because the existing insurance business in the region developed spontaneously, despite having some historical background, without specially designed development programs or support from the state and regional authorities.

Population migration, business relocation, and the region's growing role as a humanitarian and logistical hub create opportunities for development but simultaneously require the adaptation of insurance products and services to new conditions. Alongside positive trends, such as the increased market share of certain companies, challenges are also emerging, particularly related to the rising claims ratio, especially for international policies. The article proposes ways to enhance the efficiency of insurance companies in the region, including adapting insurance products to new conditions and expanding cooperation with European partners.

The conclusion emphasizes the need for comprehensive support from the state and regional authorities to ensure the sustainable development of the insurance business in Transcarpathia.

Keywords: *insurance business, Transcarpathia, premiums, insurance payouts, claims ratio.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток страхового ринку є невід'ємною частиною фінансової системи будь-якої країни, забезпечуючи захист майнових інтересів населення та бізнесу. В умовах російсько-української війни важливість страхування як механізму управління ризиками суттєво зростає. Закарпатська область, завдяки своїй стабільності та географічній близькості до Європейського Союзу, відіграє особливу роль у збереженні та адаптації страхового підприємництва. Цей регіон став не лише центром релокації бізнесу з інших областей України, але й платформою для нових страхових ініціатив, спрямованих на забезпечення фінансового захисту в умовах високої невизначеності.

Актуальність даної статті полягає в необхідності дослідження змін на страховому ринку Закарпаття, викликаних міграцією населення, зміною попиту на страхові послуги та адаптацією страхових продуктів до нових реалій. Вивчення регіональних особливостей страхування дозволяє виявити ключові тенденції, оцінити виклики та можливості, а також запропонувати ефективні рішення для забезпечення сталого розвитку страхового бізнесу в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками проблематику страхового ринку України активно досліджували такі науковці як Бачо Р. та Пойда-Носик Н. [9], Внукова Н. [2], Марценюк О. та Руда О. [3], Чуницька І. та Богріновцева Л. [13], Скриль Н. [12], Безпалько А. та Волкова В. [1], Полторак А. [10] та інші. Внукова Н. [2] аналізує адаптацію страхового ринку до умов війни, зокрема вплив воєнних ризиків на страхування нерухомості та вантажів. Марценюк О. та Руда О. [3] обговорюють механізми підтримки бізнесу за допомогою страхування та роль страхових компаній у післявоєнному відновленні економіки. Чуницька І. та Богріновцева Л. [13] акцентують увагу на важливості страхування в післявоєнному відновленні інфраструктури, а також аналізує виклики, з якими зіштовхуються страхові

компанії під час війни. Скриль Н. [12] розглядає сутність страхового ринку, досліджує структуру ринку страхових послуг, принципи, на яких ґрунтується його діяльність та нормативно-правову базу її регулювання, проводить комплексний аналіз індикаторів фінансової безпеки страхового ринку України, на основі чого зроблено висновок про її низький рівень. Безпалько А. та Волкова В. [1] розглядають сутність страхового ринку та обґрунтовують його роль у забезпе-ченні економічної безпеки країни, визначають сучасні тенденції розвитку страхового ринку в кризових умовах розвитку економіки України та узагальнюють перспективні напрями подальшого розвитку страхового ринку України. Полторак А. [10] розглядає розвиток страхової системи через призму мегарегіонів світу і виділяє особливості розвитку страхових ринків світової економічної системи.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Водночас на даний час відсутні ґрунтовні дослідження, присвячені актуальному стану справ на ринку страхування Закарпатської області, особливо в контексті пошуку можливих шляхів розширення страхового поля регіону в умовах найменшої вразливості наслідками бойових дій на території України. Важливим аспектом, що потребує ґрунтового аналізу є оцінка розміру страхового поля Закарпатської області в умовах воєнного стану, обсягу та структури страхового портфелю та рівня ринкової концентрації страховиків, що працюють на страховому ринку Закарпаття, з виокремленням напрямків проведення страхових виплат у прикордонному з ЄС регіоні України.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даної роботи є являється дослідження сучасного стану страхового підприємництва Закарпаття в умовах російсько-української війни, виявлення тих проблем, що стоять на заваді його повноцінного розвитку. Водночас пропонуються певні шляхи покращення механізму розвитку страхового підприємництва в регіоні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. На сьогодні, на Закарпатті активно проводить

діяльність більш ніж 10 страхових компаній (СК), однак частина з них (наприклад «Універсальна», «Перша») здійснюють діяльність через свої точки продажу і таким чином не формують свою звітність у розрізі регіонів і таким чином деформується інформація про існуючий стан речей, що притаманний страховому підприємництву Закарпатської області. На ринку Закарпаття також присутні страховики зі страхування життя, однак вони продають поліси через фінансових консультантів чи страхових агентів і їхню діяльність не можемо проаналізувати. Адже результати діяльності агентської мережі компаній відображається тільки у фінансовій звітності центральних офісів. В доданок, дані компанії не відкривають балансових структурних підрозділів, й тому не всі з них розпоряджаються інформацією про свою діяльність в регіоні. За період 2020-2023 рр. кількість страховиків в регіоні скоротилася на 1 одиницю (табл. 1) – з ринку вийшла СК «Українська страхова група», що була перетворена на ПрАТ "Страхова компанія "УСГ" (USG) [11] і наразі здійснює свою діяльність виключно через свої точки продажу – безбалансові відділення, і дані не зводяться у регіональному контексті.

Таблиця 1

**Показники збору страхових премій та її структури на страховому ринку Закарпаття у
2020-2023 роках***

№	Показники	Роки								Зміна за 2022/2021		Зміна за 2023/2021	
		2020		2021		2022		2023					
		тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	абс.	%	абс.	%
1	Обов'язкові	166802,7	60,1	211947,2	60,4	205814	61,8	239610	61,2	-6133,2	-2,9	27662,8	13,1
2	ОСЦПВВНТЗ	62974,1	37,8	80089	22,8	79953,9	24,0	92400,7	23,6	-135,1	-0,2	12311,7	15,4
3	Зелена картка	103828,6	62,2	131858,2	37,6	125860	37,8	147209	37,6	-5998,1	-4,5	15351,1	11,6
4	Добровільні	110885,3	39,9	138678,9	39,6	127045	38,2	151795	38,8	-11634	-8,4	13115,9	9,5
5	КАСКО	66152,3	59,7	89047,3	64,2	86964,4	68,5	105804	69,7	-2082,9	-2,3	16757,1	18,8
6	Медиче страхування	1560	1,4	2732,2	2,0	1492,5	1,2	2225,5	1,5	-1239,7	-45,4	-506,7	-18,5
7	Страхування від нещасних випадків	1861,2	1,7	2167,1	1,6	1571,3	1,2	2106,2	1,4	-595,8	-27,5	-60,9	-2,8

8	Страховання нерухомого майна	14574,8	13,1	17390,2	12,5	15732,3	12,4	18072	11,9	-1657,9	-9,5	681,9	3,9
9	Туристичне страхування	17763,4	16,0	14592,6	10,5	8952,8	7,0	8108,2	5,3	-5639,8	-38,6	-6484,4	-44,4
10	Страховання вантажів	75,9	0,1	729,5	0,5	807,7	0,6	763,3	0,5	78,2	10,7	33,8	4,6
11	Інші види страхування	8897,7	8,0	12020	8,7	11523,7	9,1	14715	9,7	-496,3	-4,1	2695,1	22,4
12	Всього премії	277687,9	100	350626,2	100	332859	100	391405	100	-17767	-5,1	40778,6	11,6
13	<i>Всього виплати</i>	79834,2	-	97766	-	86878,8	-	164980	-	-10887	-11,1	67214	68,7
14	Рівень виплат, %	28,7	-	27,9	-	26,1	-	42,2	-	-1,8	-	14,3	-
15	Індекс Герфіндаля-Гіршмана	1520,4	-	1505,6	-	1691,8	-	1791,5	-	186,2	12,4	285,8	19,0
16	Кількість СК	9	-	9	-	8	-	8	-	-1	-11,1	-1	-11,1

* Складено та розраховано авторами на основі даних [5-8].

За аналізований період 2020-2024 роки, спостерігалась двояка тенденція збору страхових премій: 2020-2021 роках відбувалося 26,3% зростання, у 2022 році скоротилися несуттєво – на 5,1% (по Україні у цей період скорочення складало 20,2%), а у 2023 році приріст премій складав 17,6%, і у 2023 році страховиками на Закарпатті було зібрано 39,1 млн. грн. премій, що на 40,9% більше показника 2020-го року.

Якщо аналізувати структуру портфелю страхових компаній страховиків, що діють на Закарпаття, то відмічається превалювання обов'язкових видів страхування над добровільними з несуттєвим ростом її частки – близько 60-61% премій зібрані за рахунок обов'язкових видів страхування (ОСЦПВНТЗ та Зелена картка), а близько 39-40% - за рахунок добровільних видів страхування (автокаско, медичне страхування, страхування від нещасних випадків, майнове страхування, туристичне страхування, страхування вантажів тощо).

Враховуючи, що Закарпатська область є однією з найбільш безпечних регіонів України і за період воєнних дій не фіксувалися вибухи чи пошкодження інфраструктурних об'єктів на території області, це в свою чергу певним чином

відкорегувало несприятливу тенденцію скорочення ринку за рахунок припливу релокованих підприємств (40% релокованих підприємств України працюють на Закарпатті [4]) та міграції населення з інших регіонів України та території області, особливо у великі міста: Ужгород, Мукачево, Виноградovo, Хуст, Берегово та ін. Показники збору премій з ОСЦПВВТНЗ та Зеленої картки у 2023 році перевищили дані передвоєнного року і є підтвердженням того, що кількість застрахованих автомобілів, що використовуються у межах території області та тих, що виїжджають за кордон, збільшується. Обмеження виїзду за кордон військовозобов'язаних осіб та в цілому несприятлива економічна ситуація в Україні істотно вплинула на обсяг туристичних послуг і таким чином та придбання полісів з туристичного страхування: за період 2021-2023 рр. обсяг зібраних премій з туристичного страхування скоротилося на 6,5 млн. грн. (-44,4%), з медичного страхування – на 0,5 млн. грн (скорочення склало -18,5%) та страхування від нещасних випадків – скорочення склало 2,8%.

Основними портфелеформуючими видами страхування СК, що діють на Закарпатті є Зелена картка, автокаско, ОСЦПВВТНЗ та страхування нерухомого майна, на які у 2023 році припало відповідно 37,6%, 27%, 23,6% та 4,6% зібраних премій страховиками.

Внаслідок виходу з ринку у 2022 році СК «Українська страхова група» її місце зайняли інші страховики, що призвело до зростання концентрації ринку (індекс Герфіндаля-Гіршмана (ІНН), що розраховується як сума квадратів ринкових часток учасників): ІНН зріс з 1520 у 2020 році до 1791 у 2023 році, що складає приріст у +19%, хоча ринок страхування в регіоні і надалі вважається достатньо конкурентним.

За період 2020-2024 рр. відмічається суттєве зростання страхових виплат, темп росту яких у 5 разів перевищує приріст премій за аналогічний період (приріс виплат складає 68,7% попри 11,6%-е зростання премій), що свідчить про зростання збитковості певних видів страхування, однак з наявних даних не є можливим встановлення тих галузей страхування, в яких відбуваються такі

тенденції. Фахівці регіонального ринку страхування вважають, що це стосується виплат за полісами Зеленої картки за кордоном, ліміт відповідальності по яким є доволі високим і відрізняється від конкретної країни (особливо країн-членів ЄС).

За досліджуваний період 2021-2023 рр. відбулися динамічні зміни на на страховому ринку Закарпаття (табл.2) – з виходом у 2022 році найбільшого учасника ринку (СК «Українська страхова група»), який до того займав чверть даного ринку, частина клієнтів переорієнтувалася на інших учасників ринку, що в свою чергу призвело до зростання ринкової частки СГ ТАС на 9,7% (з 16,2% у 2021 році до 25,9% у 2022 році), СК Оранти на 7% (з 14,5% у 2021 році до 21,5% у 2022 році), ПЗУ Україна на 2,9% (з 9,7% у 2021 році до 12,6% у 2022 році) та СК Княжа на 4,1% (з 7,2% у 2021 році до 11,3% у 2022 році). Антирекорд було зафіксовано СК «Арсенал Страхування», частка якої скоротилася за цей період на 0,2%. У всіх інших учасників фіксується несуттєве зростання ринкової частки за перший рік війни.

Таблиця 2

Динаміка основних показників учасників страхового ринку Закарпаття у 2021-2023 рр.*

Страхова компанія / Показники	2021				2022				2023				Зміна 2023/2021				
	Пре-мії, млн. грн.	% рин-ку	Вип-лати, млн. грн.	Рі-вень вип-лат, %	Пре-мії, млн. грн.	% рин-ку	Вип-лати, млн. грн.	Рі-вень вип-лат, %	Пре-мії, млн. грн.	% рин-ку	Вип-лати, млн. грн.	Рі-вень вип-лат, %	Пре-мії, млн. грн.	Темп змі-ни прем-ій, %	% рин-ку	Вип-лати, млн. грн.	Рі-вень вип-лат, %
Українська страхова група	87,6	25,0	21,8	24,9	-	-	-	-	-	-	-	-	-		-	-	-
СГ Тас	56,9	16,2	23,0	40,4	86,3	25,9	36,1	41,8	112,4	28,7	50,1	44,6	55,5	97,5	12,5	27,1	4,2
Оранта	50,9	14,5	11,1	21,8	71,5	21,5	12,1	17,0	78,5	20,0	14,4	18,3	27,6	54,2	5,5	3,3	-3,5
Арсенал страхування	43,6	12,4	16,3	37,4	40,8	12,3	16,4	40,1	49,7	12,7	53,0	106,6	6,1	13,9	0,3	36,7	69,2
Рзу Україна	33,9	9,7	11,9	35,1	41,9	12,6	10,8	25,7	44,3	11,3	23,4	52,8	10,4	30,7	1,7	11,5	17,7
Агх	32,7	9,3	-	-	32,2	9,7	-	-	35,1	9,0	-	-	2,4	7,3	-0,4	-	-
Княжа	25,4	7,2	6,8	26,7	37,6	11,3	6,9	18,5	51,2	13,1	14,5	28,3	25,9	102,2	5,9	7,7	1,6
Інго	14,6	4,2	5,1	35,3	17,2	5,2	3,5	20,5	19,1	4,9	7,4	38,7	4,5	31,0	0,7	2,2	3,4
Країна	5,0	1,4	1,7	34,6	5,5	1,6	1,1	19,9	1,1	0,3	2,2	204,6	-3,9	-78,2	-1,2	0,5	170,0
Всього по компаніях	350,6	100,0	97,8	27,9	332,9	100,0	86,9	26,1	391,4	100,0	165,0	42,2	40,8	11,6	0,0	67,2	14,3

* Складено та розраховано авторами на основі даних [6-9].

У період воєнного часу спостерігається суттєве зростання збору страхових премій окремими учасниками страхового ринку Закарпаття: за винятком СК Країна, обсяг премій якої скоротився на 78,2%, у всіх інших учасників ринку фіксуються високі темпи росту премій: у СК Княжа – 103,2%, СГ ТАС – 97,5%, Оранта – 54,2%, ПЗУ Україна – 30,7%, Інго – 31% та ін.

Серед аналізованих компаній лише ARX не звітується щодо обсягів страхових виплат, що здійснені СК у Закарпатську область. В цілому по області лідерами страхових виплат у 2023 році є Оранта (53 млн. грн.) та СГ ТАС (50,1 млн. грн.) Оцінюючи показник рівня виплат слід відмітити про негативну тенденцію зростання даного показника у майже всіх учасників ринку за період 2021-2023 рр. (виключення складає Оранта, яка змогла скоротити даний показник на 3,1%): критично високий показник рівня виплат у 2023 році спостерігається у СК Країна (204,6%), Арсенал Страхування (106,6%), що свідчить про випередження темпів страхових виплат над темпом росту збору страхових премій і свідчить про неправильну оцінку прийнятих на страхування ризиків за відповідними видами страхування. Даний показник є також високим у ПЗУ Україна (52,8%), СГ ТАС (44,6%). У інших компаній даний показник коливається у межах 18,3%-38,7%. В цілому по Закарпатській області даний показник складає 42,2% у 2023 році і вказує на тенденцію зростання за останній рік.

Слід зазначити, що війна суттєво вплинула на страховий ринок Закарпаття, як і всієї України, викликавши зміну попиту, пропозиції та адаптацію страхових продуктів до нових умов. Основні тенденції в регіоні включають наступні аспекти:

1. На Закарпатті, як одному з тилкових регіонів, через міграцію населення та зростання міжнародних перевезень зріс попит на обов'язкові страхові продукти, такі як ОСЦПВ та "Зелена картка". Ця тенденція пояснюється мобільністю громадян, які залишають Україну чи перевозять гуманітарну допомогу.

2. Адаптація страхових продуктів. Компанії почали впроваджувати програми страхування для волонтерів, гуманітарних місій та бізнесу, що працює в умовах нестабільності.

Однак страхування майна чи бізнесу у районах, близьких до зон бойових дій, часто залишається недоступним через високі ризики. Через підвищену міграцію населення до Закарпаття з інших регіонів України, страхові компанії стикаються з необхідністю адаптації своїх послуг під змінювану клієнтську базу. Це стосується як умов страхування, так і пошуку нових партнерів для перестраховування у ЄС.

3. Попит на страхування життя почав відновлюватися у 2022-2023 роках через усвідомлення підвищених ризиків для здоров'я навіть у тилових регіонах, зокрема через стрес, обмежений доступ до медичних послуг та загрозу ракетних ударів.

4. Закарпаття стало важливим транзитним вузлом для міжнародної допомоги та бізнесу, що призвело до зростання ролі страхових компаній у забезпеченні фінансового захисту вантажів і перевезень. Закарпаття, завдяки своїй географічній близькості до кордонів ЄС, має потенціал для розвитку страхових послуг у співпраці з європейськими ринками, особливо у сфері транспортного і гуманітарного страхування.

5. У регіоні зростає попит на страхування, яке забезпечує фінансовий захист для малого бізнесу, що переміщується сюди з зон бойових дій. Зокрема, страхування ризиків майнової відповідальності підприємств набуває популярності. На Закарпатті спостерігається посилення попиту на страхові продукти з гнучкими умовами оплати. Для багатьох переселенців і місцевих мешканців важливою стає можливість здійснювати страхові платежі частинами або з відтермінуванням. Регіональні компанії адаптували програми медичного страхування до умов війни, включаючи покриття витрат на реабілітацію та лікування травм, отриманих через воєнні дії. Регіональні компанії адаптували

програми медичного страхування до умов війни, включаючи покриття витрат на реабілітацію та лікування травм, отриманих через воєнні дії.

6. На Закарпатті зростає інтерес до страхування сільськогосподарських ризиків, оскільки в Закарпатті активно розвивається аграрний сектор. Особливо це стосується страхування врожаїв, враховуючи загрози кліматичних змін і порушення ланцюгів постачання. Слід також відмітити, що страхові компанії, які працюють на страховому ринку Закарпаття розробляють спеціальні програми страхування для переселеного МСБ, яке переїхало з постраждалих регіонів. Ці програми враховують ризики невизначеності, пов'язані з новими умовами роботи, та підтримують економічну активність регіону.

Аналіз розвитку страхового підприємництва Закарпатської області показав, що з однієї сторони в регіоні сформувався й функціонує страховий ринок, а з іншої сторони стан розвитку страхового підприємництва можна оцінити як незадовільний. Такого роду ситуація склалася у зв'язку з тим, що існуюче страхове підприємництво в регіоні сформувалося стихійно, хоча й мало певне історичне підґрунтя, без спеціально підготовлених програм розвитку, а також підтримки з боку держави й регіональної влади.

Висновки. Регіональний страховий ринок Закарпаття демонструє адаптацію до викликів війни та економічної нестабільності. Попри зростання обсягів страхових премій, особливо в сегменті обов'язкових видів страхування, такі як ОСЦПВВНТЗ та «Зелена картка», загальна структура ринку характеризується високою конкуренцією та залежністю від змін попиту. Міграція населення, релокація бізнесу та посилення ролі регіону як гуманітарного й логістичного хабу створюють можливості для розвитку, але водночас вимагають адаптації страхових продуктів і послуг до нових умов. Поряд із позитивними тенденціями, такими як зростання ринкової частки окремих компаній, спостерігаються і виклики, пов'язані зі зростанням рівня виплат, особливо за міжнародними полісами. Для забезпечення сталого розвитку

ринку важливо посилити підтримку з боку держави, впроваджувати сучасні страхові механізми та розвивати співпрацю з європейськими партнерами.

Список використаних джерел

1. Безпалько А., Волкова В. Розвиток страхового ринку України в кризових умовах. Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса. Випуск 16 (Том 2). 2024. С. 109-113.
2. Внукова Н. М. Сучасний стан та тенденції розвитку страхування в умовах воєнного стану. «Страховий ринок України: виклики в період дії воєнного стану та перспективи подальшого розвитку»: матеріали доповідей міжнародного науково-практичного круглого столу. 17.11.2022 р. С. 9–10.
3. Марценюк О. В., Руда О. Л. Діяльність страхових компаній в умовах воєнного стану та їх роль у післявоєнному відновленні України. Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики . 2024. №1. С. 8-21.
4. На Закарпатті наразі перебуває 40% усього релокованого бізнесу України. URL: <https://zakarpatty.net.ua/News/235207-Na-Zakarpatti-narazi-perebuvaie-40-usoho-relokovano-ho-biznesu-Ukrainy> (дата звернення: 15.01.2025)
5. Підсумки страхового ринку України 2020: регіони. Insurance TOP. 2021. №1(77). С. 54-60. URL: <https://forinsurer.com/files/file00703.pdf> (дата звернення: 15.01.2025).
6. Підсумки страхового ринку України 2021: регіони. Insurance TOP. 2022. №1(85). С. 47-53. URL: <https://forinsurer.com/files/file00722.pdf> (дата звернення: 15.01.2025).
7. Підсумки страхового ринку України 2022: регіони. Insurance TOP. 2023. №1(93). С. 48-55. URL: <https://forinsurer.com/files/file00735.pdf> (дата звернення: 15.01.2025).
8. Підсумки страхового ринку України 2023: регіони. Insurance TOP. 2024 №1(97). С. 66-76. URL: <https://forinsurer.com/files/file00750.pdf> (дата звернення: 15.01.2025).

9. Пойда-Носик Н., Бачо Р. Фінансова безпека страхових компаній в Україні в умовах впливу глобальних чинників. III Міжнародна науково-практична конференція «Вплив обліку та фінансів на розвиток економічних процесів» (15.06.2022, м. Берегове). Берегове-Ужгород: ФОП Сабов 2022. с. 354-356.
10. Полторак А. С. Розвиток страхових ринків як базис забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів. Modern Economics. 2022. № 34(2022). С. 82-89.
11. СК "Українська страхова група" буде працювати на ринку під брендом USG. URL: <https://forinsurer.com/news/22/09/05/41727> (дата звернення: 15.01.2025).
12. Скриль Н. Фінансова безпека страхового ринку України. Економіка та регіони. № 3 (90). 2023. С. 126-138.
13. Чуницька І.І., Богріновцева Л.М. Особливості діяльності страхових компаній на фінансовому ринку України в умовах воєнного стану. Інфраструктура ринку. 2023. Випуск 71. С. 251–258.